

Дюрдь Віталій Іванович,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ АКТИ, ЯКИМИ ПЕРЕДБАЧЕНО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ КРИМІНАЛІЗУВАТИ ЗЛОВЖИВАННЯ ВПЛИВОМ

Україна взяла на себе зобов'язання криміналізувати таку поведінку, як зловживання впливом, шляхом підписання та ратифікації двох фундаментальних міжнародних антикорупційних актів: Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) [1] була відкрита для підписання 27.01.1999 як для держав-членів Ради Європи, так і для держав, які не є членами Ради Європи, але брали участь у розробці Конвенції, а також для приєднання до неї інших держав, які не є членами Ради Європи та Європейського Союзу.

Конвенція вступила в силу 01.07.2002— після її ратифікації 14 державами-підписантами [2].

Від імені України Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією підписана 27.01.1999 в м. Страсбург та ратифікована Верховною Радою України згідно із Законом України від 18.10.2006 № 252-V «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» [3]. Набуття чинності вказаним Законом законодавцем пов'язувалося з набранням чинності законом України про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією. Такий Закон набрав чинності 18.07.2009.

Сама Конвенція набула чинності для України 01.03.2010 [4].

Станом на 22.11.2018 загальна кількість держав, які ратифікували Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією або заявили про приєднання до неї, складає 48. Також дві держави підписали Конвенцію, але не ратифікували її. Ці держави не є членами Ради Європи – Мексика та США [5].

Відповідно до статті 12 «Зловживання впливом» (в офіційному тексті англійською мовою – «Trading in influence» [6], в офіційному тексті французькою мовою – «Trafic d'influence» [7], в неофіційному тексті (який, втім, розміщений на веб-сайті Ради Європи [8]) російською мовою – «Использование служебного положения в корыстных целях») Конвенції держави-підписанти зобов'язалися вжити таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для встановлення у своєму національному законодавстві кримінальної відповідальності за умисне вчинення обіцяння, пропонування чи надання прямо або опосередковано будь-якої неправомірної переваги будь-якій особі, яка заявляє чи підтверджує, що вона може за винагороду зловживати впливом на прийняття рішень будь-якою особою, незалежно від того, чи

така неправомірна перевага призначена для неї особисто чи для іншої особи, а також вимагання, одержання або прийняття пропозиції чи обіцянки надання такої переваги у винагороду за такий вплив незалежно від того, чи такий вплив дійсно здійснюється, чи призводить до бажаного результату.

18 держав-підписантів (тобто майже 38 % від кількості підписантів) скористалися своїм правом, передбаченим статтею 37 Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, не визнавати повністю або частково у своєму національному законодавстві кримінальними злочинами дії, згадані у статті 12 Конвенції, і зробили свої застереження щодо криміналізації зловживання впливом при ратифікації або приєднанні до Конвенції [9]. Україна жодних застережень до вказаної статті не висувала.

Принагідно необхідно відзначити, що станом на 22.11.2018 для дев'яти із вказаних держав (Андорри, Вірменії, Азербайджану, Болгарії, Естонії, Франції, Монако, Польщі, Словенії) їхні застереження втратили чинність внаслідок спливу строку дії, вилучення або скасування такого застереження за ініціативою держави-підписанта. Всі ці країни здійснили криміналізацію зловживання впливом і внесли відповідні зміни до свого національного законодавства.

Свої застереження надалі підтримують Бельгія, Велика Британія, Данія, Фінляндія, Німеччина, Італія, Нідерланди, Швеція та Швейцарія (тобто частка держав, які заперечують з тих чи інших причин проти введення кримінальної відповідальності за зловживання впливом, зменшилася до 19 %).

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [10] прийнята на пленарному засіданні 58-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН в м. Нью-Йорк 31.10.2013 і була відкрита до підписання всіма державами з 9 по 11 грудня 2003 року у м. Меріда (Мексиканські Сполучені Штати), а потім у Центральних установах ООН в м. Нью-Йорк до 9 грудня 2005 року.

Конвенція 14.12.2005 – на 90-й день після її ратифікації 30 державами. Станом на 22.11.2018 учасниками Конвенції є 186 держав, з них 140 – підписали Конвенцію. Підписали, але не ратифікували Конвенцію, Барбадос та Арабська Республіка Сирія. Не приєдналися до Конвенції 10 країн. З них три європейські: Андорра, Монако, Сан-Марино; одна азійська: Корейська Народна-Демократична Республіка; дві африканські: Еритрея, Сомалі; одна південноамериканська – Суринам; дві держави карибського басейну: Сент-Кітс і Невіс, Сент-Вінсент і Гренадіни; одна полінезійська – Тонга [11].

Відповідно до статті 18 «Зловживання впливом» (в офіційному тексті англійською мовою – «Tradingininfluence» [12], в офіційному тексті французькою мовою – «Traficd'influence» [13], в офіційному російському тексті – «Злоупотребление влиянием в корыстных целях» [14]) Конвенції кожна Держава-учасниця розглядає можливість таких законодавчих та

інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочинами наступних дій, якщо вони вчинені умисно:

а) обіцянка, пропозиція або надання державній посадовій особі чи будь-якій іншій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги, щоб ця посадова особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації чи державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги для ініціатора таких дій чи будь-якої іншої особи;

б) вимагання або прийняття державною посадовою особою чи будь-якою іншою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої себе чи для іншої особи, щоб ця особа чи така інша особа зловживала своїм справжнім або удаваним впливом з метою одержання від адміністрації або державного органу Держави-учасниці будь-якої неправомірної переваги.

До статті 18 «Зловживання впливом» Конвенції держави-учасники Конвенції (в тому числі і Україна) під час підписання (приєднання до) Конвенції та її ратифікації застережень не мали [15].

Конвенцію від імені України було підписано 11.12.2003. Її ратифікація відбулася 18.10.2006 згідно з Законом України від 18.10.2006 №251-V «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» [16].

Набуття чинності вказаним Законом також пов'язувалося законодавцем з набранням чинності законом України про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відповідальності за корупційні правопорушення у зв'язку з ратифікацією Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Такий Закон набрав чинності 18.07.2009. Сама Конвенція набула чинності для України 01.01.2010.

Після підписання вказаних Конвенцій, але ще до їхньої ратифікації парламентом, Україна розпочала активну підготовку до адаптації власної правової бази до вимог цих міжнародних документів (у тому числі і щодо криміналізації зловживання впливом). Вказаний процес виявився досить тривалим і, власне, триває по сьогоднішній день.

Список використаних джерел

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_101.

2. Подробиці Договору № 173 (Details of Treaty No.173) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/173?_coeconventions_WAR_coeconventionsportlet_languageId=en_GB.

3. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/252-16>.

4. Таблиця підписів та ратифікацій угоди № 173 (Chart of signatures and ratifications of Treaty 173) [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/173/signatures?p_auth=b0fLQ12B.

5. Лист Міністерства закордонних справ України «Щодо набрання чинності міжнародними договорами України» від 23.12.2009 № 72/14-612-3264 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v3264321-09#o3>.

6. Criminal Law Convention on Corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f3f5>.

7. Convention pénalesurla corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f3f8>.

8. Конвенция об уголовной ответственности за коррупцию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f58c>.

9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

10. Застереження та заяви до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/173/declarations?p_auth=2FMziSIY.

11. Підписи та ратифікації Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (Signature and Ratification Status of United Nations Convention against Corruption) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unodc.org/unodc/en/corruption/ratification-status.html>.

12. United Nations Convention against Corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf.

13. Convention des Nations Unies contre la corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50027_F.pdf.

14. Конвенция Организации Объединённых наций против коррупции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50028_R.pdf.

15. Заяви та застереження щодо Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (Declarations and Reservations relating to the United Nations Convention against Corruption) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=ind&mtdsg_no=xviii-14&chapter=18&lang=en.

16. Закон України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18.10.2006 № 251-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16>.